

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ ЗАСТОСУНКІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ УЯВЛЕНЬ ПРО УКРАЇНСЬКИХ ГЕРОЇВ МИНУЛОГО І СУЧАСНОСТІ

Карпенко Ольга Анатоліївна

здобувач освіти першого рівня вищої освіти, спеціальність Початкова освіта

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

22pf.o.karpenko@std.npu.edu.ua

Васютіна Тетяна Миколаївна

доктор педагогічних наук, професор кафедри початкової освіти та інноваційної педагогіки

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

t.m.vasyutina@npu.edu.ua

Сучасна освіта в Україні покликана формувати не лише знання, але й систему цінностей, що сприяє становленню свідомого громадянина та патріота. Виклики сьогодення надають особливої уваги питанню формування у молодших школярів уявлень про українських героїв минулого і сучасності. Саме в молодшому шкільному віці закладаються базові моральні орієнтири, розуміння добра і справедливості, відчуття причетності до історії та культури свого народу. Концепція Нової української школи визначає виховання патріота з активною життєвою позицією, який діє згідно морально-етичних принципів, як один з трьох ключових результатів освітнього процесу [5].

У процесі формування в учнів четвертого класу уявлень про українських героїв минулого і сучасності важливо враховувати психологічні особливості молодших школярів, їхню емоційність, схильність до наслідування, потребу у визнанні та позитивному прикладі. У добу інформаційних технологій для досягнення максимального результату доцільно використати цифрові застосунки та платформи. Це є сучасним засобом реалізації вимог державних освітніх документів і принципів Нової української школи, орієнтованих на дитиноцентризм, діяльнісний підхід та педагогіку партнерства [5]. Саме цифрові технології дозволяють створювати простір для спільного дослідження теми українських героїв та візуалізації отриманих знань. Їх практичне застосування дозволяє створити навчальне середовище, у якому дитина є активним дослідником, а не пасивним слухачем.

Діти молодшого шкільного віку особливо сприйнятливі до казкових сюжетів, тому що через казку вони пізнають світ, вчаться розрізняти добро і зло, співпереживати героям та оцінювати їх вчинки. Тому на початковому етапі формування уявлень про українських героїв доцільно використовувати ресурс «Дерево казок» [2; 1, с. 12–13], який містить велику збірку українських народних і літературних казок. Розглянемо цей сервіс на прикладі української казки «Котигорошко». На цьому сервісі доступна сама казка, яка може стати темою уроку «Українська мова та літературне читання». А для закріплення знань, на цьому ж сайті доступна гра «Допоможи знайти персонажів казки «Котигорошко»». На екрані подано таблицю з літерами, заповнену різними літерами. Серед них «сховалися» імена героїв казки. Завдання дітей – уважно придивитися до таблиці, знайти всі слова, які утворюють імені персонажів, перелічених у списку збоку, та

виділити їх. Імені можуть бути розташовані по-горизонталі або по-вертикалі. Крім того, що це завдання допоможе пригадати героїв казки, воно ще й розвиває уважність, зорову пам'ять та логічне мислення.

Одним із ефективних інструментів для реалізації принципів Нової української школи [5] є інтерактивна освітня платформа MozaBook [4], що поєднує можливості мультимедійної енциклопедії, електронного підручника й інструментів для створення власних інтерактивних уроків. Ця платформа містить велику бібліотеку 3D-моделей, інтерактивних карт, відео, ігор та навчальних додатків, які забезпечують глибоке занурення учнів у певну тему, активізують мислення, розвивають уяву та підтримують інтерес до навчання. MozaBook надає вчителю широкі можливості презентувати новий матеріал учням, організовувати інтерактивне пояснення, спільне обговорення та візуалізацію понять.

Для формування в учнів початкових класів уявлень про українських героїв минулого і сучасності можна розробити вправу «Мандрівка Україною слідами великих українців». Суть вправи в тому, що на політичній карті України розміщено портрети видатних діячів різних епох, відповідно до місця їхнього народження. Під час натискання на зображення відкривається коротка біографічна довідка, що дозволяє учням самостійно досліджувати інформацію про відомих українців – таких як Я. Мудрий, Л. Українка, І. Франко, Д. Коцюбайло, О. Усик та ін. Таке розміщення сприяє візуальному та асоціативному запам'ятовуванню географії видатних особистостей України, також виконує важливо соціально-пізнавальну функцію. Воно дозволяє учня простежити регіональні особливості формування історичних постатей, замислитися над тим, як територіальне походження могло впливати на світогляд, діяльність чи творчість конкретної особи. Крім цього, такий підхід розвиває критичне мислення, оскільки спокусає дітей порівнювати, аналізувати та встановлювати зв'язки між біографічними фактами, історичними подіями та культурним контекстом. У результаті учні не лише запам'ятовують імена героїв, а й формують цілісне уявлення про культурно-історичний простір України.

Для закріплення знань учнів про українських героїв минулого й сучасності можна використати сервіси LearningApps [3]. З його допомогою учитель може знайти вже готове завдання за темою, або легко створити його самостійно, щоб максимально адаптувати під рівень учнів конкретного класу. Пропонуємо завдання, створене нами за допомогою цього сервісу, «Українські герої минулого й сучасності» (<https://learningapps.org/42760482>), суть якого полягає в тому, що на екрані учням по черзі пропонують фото відомих постатей минулого та сучасності. Учні необхідно розподілити їх на дві категорії – герої минулого та герої сучасності. Біля кожного фото є підказки з іменами героїв, що допомагає учням легше зорієнтуватися, але водночас спонукає до самостійного мислення й аналізу. Так учні будуть не тільки заучувати імена, але й зорозуміти героїв. Серед героїв минулого представлені: Кн. Ольга, Т. Шевченко, Л. Українка, І. Мазепа та ін. А серед героїв сучасності – В. Залужний, Я. Зінкевич, Герої Небесної Сотні та ін. Завдання такого типу формують цілісне розуміння зв'язку між минулим й сучасним, показують, що героїзм – це вічна цінність українського народу, яка має різні прояви у різні епохи.

Ще одним цікавим ресурсом є Wordwall – платформа – яка дозволяє створювати інтерактивні ігри, вікторини, тести та вправи різного типу. Існує досить велика бібліотека вже готових завдань, а також зручний інтерфейс для створення власних матеріалів. У межах вивчення українських героїв минулого і сучасності ми використали шаблон «Крути колесо» для організації творчої рефлексії під назвою «Що для мене означає бути героєм?» (<https://wordwall.net/resource/100753258>). Ця активність допомагає учням осмислити матеріал на особистому рівні. Під час виконання завдання дітям пропонується по черзі крутити колесо та відповідати на запитання, яке їм випаде. Серед запитань: «Хто з українських героїв тебе надихає?», «Яку рису героя ти хотів би мати?», «Чи може звичайна людина стати героєм?» та інші. Завдяки таким завданням діти повторюють матеріал, вчать висловлювати власну думку, аналізувати моральні якості героїв, співвідносити їх з особистим досвідом. Інтерактивна форма сприяє відкритому, щирому обговоренню та створює позитивний емоційний завершальний акцент уроку.

Використання цифрових освітніх платформ таких як «Дерево казок», MozaBook, LearningApps і Wordwall доводить, що сучасні технології є ефективним засобом активізації пізнавальної діяльності учнів, розвитку критичного мислення та емоційно-ціннісного сприйняття навчального матеріалу, що є дуже важливим у формування уявлень про українських героїв минулого і сучасності. Інтерактивні ресурси створюють умови для залучення дітей у навчальний процес через гру, діалог і рефлексію, що відповідає принципам НУШ [5]. Формування в учнів початкової школи уявлень про українських героїв минулого і сучасності за допомогою цифрових освітніх застосунків забезпечує комплексний розвиток школяра та робить процес здобуття знань цікавим, доступним і змістовним, перетворюючи знання про героїв на власне ціннісне переконання дитини.

Список використаних джерел

1. Васютіна Т., Борисьонко М., Лідіч А. Цифрові освітні технології у роботі вчителя початкової школи. Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта». Київ : УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. 68 с.
2. Дерево казок. URL: <https://derevo-kazok.org/> (дата звернення: 03.11.2025).
3. LearningApps – інтерактивний сервіс для створення навчальних вправ. URL: <https://learningapps.org> (дата звернення: 03.11.2025).
4. MozaBook – інтерактивна освітня платформа для створення цифрових уроків і мультимедійних матеріалів. URL: <https://www.mozaweb.com/uk/mozaBook.php> (дата звернення: 04.11.2025).
5. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування загальної освіти. 2016. URL: <https://bit.ly/4dYSDT0> (дата звернення: 03.11.2025).